

Các cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt về đề tài chống dịch Covid-19 trên báo điện tử

Lê Đức Luận*, Trần Trọng Phước**

Nhận ngày 7 tháng 12 năm 2022. Chấp nhận đăng ngày 21 tháng 2 năm 2023.

Tóm tắt: Khi đại dịch Covid-19 xảy ra, thông qua báo chí, người dân không chỉ cập nhật kịp thời, chính xác tình hình dịch bệnh tại các địa phương, trong nước, quốc tế, mà còn nâng cao ý thức cộng đồng trong phòng tránh dịch bệnh. Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt trong các bài báo gồm hai loại là cấu trúc cụm từ và cấu trúc câu. Cấu trúc đặc biệt này sinh trong hoàn cảnh đặc biệt là đại dịch Covid-19, có một số cấu tạo mới và cách nói mới chưa từng thấy trong tiếng Việt. Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt được sử dụng để biểu đạt nhiều nội dung, như: những quy tắc phòng, chống dịch bệnh; những hành động quyết liệt về phòng chống dịch của các cấp chính quyền; chủ trương quản lý kinh tế, xã hội của Chính phủ trong tình hình mới và các hoạt động phòng chống dịch của ngành Y tế; vai trò của nhân dân trong phòng, chống dịch Covid-19 và tác hại của dịch đối với đời sống cộng đồng.

Từ khóa: Covid-19, cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt, báo mạng điện tử, ngữ nghĩa.

Phân loại ngành: Ngôn ngữ học

Abstract: When Covid-19 occurred, through the press, people not only timely and accurately update the epidemic situation in the local, domestic and international areas, but also raised public awareness of disease prevention. Special structure in press articles has two types: phrase and sentence structure. The special structure that arose in the special context of the Covid-19 pandemic, has some new structures and new ways of speaking that have never been seen in Vietnamese. The special structure is the rules of disease prevention and control; drastic actions on prevention and opposing epidemics by the government at all levels. The special structure represents the government's policy on economic and social management in the new situation and the health sector's epidemic prevention and control activities. The special structure shows the role of the people in combating the Covid-19 epidemic and the impact of the epidemic on community life.

Keywords: Covid-19, special language construct, online newspaper, semantic.

Subject classification: Linguistics

1. Mở đầu

Năm 2019, dịch bệnh Covid-19 - đại dịch toàn cầu, lần đầu tiên xuất hiện tại thành phố Vũ Hán, Trung Quốc và sau đó nhanh chóng lan nhanh ra các quốc gia, vùng lãnh thổ khác với tốc độ rất nhanh. Có thể nói, chưa bao giờ thông tin báo chí, đặc biệt là báo điện tử, lại được người dân theo dõi sát sao như thời điểm xảy ra dịch Covid-19 và cũng ít khi nào thông tin trên báo chí lại dồi dào, minh bạch và đồng loạt như vậy. Theo báo cáo của Bộ Thông tin và Truyền thông, từ ngày 01/02/2020 đến ngày 31/5/2020, báo chí đã đăng tải tổng số 560.048 tin, bài về dịch Covid-19, trong đó, về sắc thái, tin tích cực chiếm tỷ lệ 41,97%; trung lập chiếm tỷ lệ 35,47%, tin tiêu cực chiếm tỷ lệ 22,56% (Bộ Y tế, Trang thông tin điện tử, 2020).

* Đại học Sư phạm, Đại học Đà Nẵng.

Email: ledudluan3@gmail.com

** UBND xã Hoà Bắc, huyện Hoà Vang, thành phố Đà Nẵng.

Email: trongphuoc19967@gmail.com

Khi Việt Nam bước sang trạng thái bình thường mới, tỷ lệ tin bài liên quan đến dịch Covid-19 vẫn được các cơ quan báo chí tiếp tục duy trì từ 28-40% tin, bài về phục hồi, phát triển kinh tế nhưng không chủ quan trong phòng, chống dịch bệnh.

Thông qua báo chí, người dân không chỉ cập nhật kịp thời, chính xác tình hình dịch bệnh tại các địa phương trong nước và quốc tế, mà còn nâng cao ý thức cộng đồng trong phòng tránh dịch bệnh. Mặt khác, những thông tin tích cực, hành động tử tế, những câu chuyện đẹp trong thời dịch bệnh được báo chí chuyên tải đã thổi một luồng gió mới, góp phần mang đến sự lạc quan, tinh thần đoàn kết, sẻ chia, hướng đến mục tiêu chiến thắng đại dịch. Đặc biệt, sự đồng hành của báo chí ghi nhận sự đóng góp tích cực của các lực lượng trong tuyến đầu chống dịch đã mang đến nguồn động viên, cổ vũ lớn đối với đội ngũ y, bác sĩ, chiến sĩ công an, quân đội...

“Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt” là tên gọi cho một loại cấu trúc tương đương với cấu trúc cố định được xuất hiện trong hoàn cảnh và tình huống đặc biệt. Loại cấu trúc này có sắc thái ngữ nghĩa cao, có cụm từ có giá trị biểu trưng như thành ngữ. Chúng có chức năng thông tin cao, có hiệu lực ngữ nghĩa lớn, tác động đến ý thức, tình cảm đến toàn dân. Chúng cũng thể hiện ý chí chính trị của Đảng, Chính phủ, sự đoàn kết đồng lòng của toàn dân “chung tay phòng chống dịch”.

Bài viết sử dụng phương pháp miêu tả ngôn ngữ học và phân tích ngữ pháp, ngữ nghĩa các cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt từ nguồn ngữ liệu là các bài viết trên báo điện tử. Các trang báo điện tử gồm có các báo chính thống, như: báo Nhân dân, báo Thanh niên, báo Tuổi trẻ, báo Quân đội nhân dân, báo Vietnamnet, báo VnExpress... Ngoài ra, còn có các trang thông tin của Bộ Y tế, Bộ Tài nguyên và Môi trường; các báo địa phương như: báo Đà Nẵng, báo Tuyên Quang, báo Phụ nữ Thủ đô, báo Quảng Nam, báo Hà Nội mới... Đại dịch Covid-19 ảnh hưởng lớn đến mọi nơi, mọi người dân, nên hầu hết các các báo và trang thông tin điện tử từ trung ương đến địa phương đều đề cập đến đề tài này và các cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt thường lặp lại rất nhiều trên các báo mạng điện tử. Vì số lượng các báo điện tử và trang thông tin rất lớn, nên trong điều kiện hạn chế, chúng tôi không thể thống kê hết được mà chỉ đưa ra các cấu trúc ngôn ngữ điển hình.

Ngôn ngữ báo chí ngắn gọn, chính xác, trung thực, kịp thời, phản ánh đúng hơi thở của đời sống xã hội (Hoàng Anh, 2003). Các thể loại báo chí thể hiện ảnh hưởng của dịch Covid-19 cũng rất đa dạng, gồm có tin ngắn, phóng sự, chính luận trên tạp chí chuyên ngành tuyên giáo, trang báo Đảng Cộng sản Việt Nam (Trần Quang, 2007; Tạ Ngọc Tấn - chủ biên, Nguyễn Tiến Hải, 1995).

2. Cấu tạo của cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt

2.1. Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt là cụm từ

a) Xét về mặt từ loại

* Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt là cụm danh từ

Ví dụ: *bệnh viện dã chiến; các chiến sĩ áo trắng; chốt kiểm soát Covid-19; chốt phong tỏa; hai mũi giáp công; giấy thông hành; hệ số lây nhiễm; hệ sinh thái thanh toán số; hộ chiếu vắc-xin điện tử; kênh bán hàng online; làn sóng dịch bệnh; làn sóng mất việc làm; mục tiêu kép; mức độ phơi nhiễm cộng đồng; phiên chợ 0 đồng; sự cố cộng đồng; quỹ vắc-xin; thông điệp 5k; tổ Covid-19 cộng đồng; tuyến đầu chống dịch; trạng thái bình thường mới; ý thức cộng đồng...*

* Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt là cụm động từ

Ví dụ: *áp lực cộng đồng; bao phủ vaccine phòng Covid-19; biến chủng Covid-19; chỉ ra ngoài khi thật sự cần thiết; đi từng ngõ, gõ từng nhà, rà từng đối tượng; giám sát cộng đồng; giãn cách xã hội; huy động tổng lực; khai báo y tế; khai báo y tế online; khử khuẩn, lấy mẫu xét nghiệm; kiểm soát kín; lây nhiễm chéo; miễn dịch cộng đồng; mua sắm an toàn; ngăn chặn, phát hiện, truy vết, khoanh vùng, dập dịch và điều trị; phòng, chống và đẩy lùi dịch bệnh Covid-19; sàng lọc cộng đồng; test nhanh; thiết lập vùng cách ly y tế; thu hẹp “vùng đỏ”, mở rộng “vùng xanh”; tình trạng khẩn cấp y tế cộng đồng; tình nguyện viên “nhí” tuyến đầu; truy vết, cách ly các trường hợp F1; xét nghiệm cộng đồng...*

* Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt là cụm tính từ

Ví dụ: *chặt chẽ, đồng bộ, hiệu quả; siêu lây nhiễm...*

Trong các loại cụm từ, chúng tôi thấy cụm động từ có số lượng nhiều nhất rồi đến cụm danh từ và ít nhất là cụm tính từ. Một số cụm động từ có cấu tạo nhiều vế, mỗi vế chỉ một từ ghép.

* Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt là cụm tính từ kết hợp với cụm danh từ

Cụm “Kiên trì chiến lược, linh hoạt biện pháp, hai mũi giáp công” thì hai vế đầu là tính từ còn vế sau là danh từ.

b) *Xét về mặt cấu tạo*

* Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt là cụm từ có cấu tạo đơn

Cấu tạo đơn là loại cấu tạo chỉ có một mệnh đề. Cụm danh từ thì danh từ đứng đầu mệnh đề, cụm động từ thì động từ đứng đầu mệnh đề và cụm tính từ thì tính từ đứng đầu mệnh đề.

Ví dụ: *bệnh viện dã chiến; các chiến sĩ áo trắng; chốt kiểm soát Covid-19; chốt phong tỏa; giấy thông hành; hệ số lây nhiễm; hệ sinh thái thanh toán số; hộ chiếu vắc-xin điện tử; kênh bán hàng online; làn sóng dịch bệnh; làn sóng mất việc làm; mục tiêu kép; mức độ phơi nhiễm cộng đồng; phiên chợ 0 đồng; sự cố cộng đồng; quỹ vắc-xin; thông điệp 5K; tổ Covid-19 cộng đồng; tuyến đầu chống dịch; trạng thái bình thường mới; ý thức cộng đồng...*

Các cụm động từ có cấu tạo đơn: Ví dụ: *áp lực cộng đồng; bao phủ vaccine phòng Covid-19; biến chủng Covid-19; chỉ ra ngoài khi thật sự cần thiết; đi từng ngõ, gõ từng nhà, rà từng đối tượng; giám sát cộng đồng; giãn cách xã hội; huy động tổng lực; khai báo y tế; khai báo y tế online; khử khuẩn, lấy mẫu xét nghiệm; kiểm soát kín; lây nhiễm chéo; miễn dịch cộng đồng; mua sắm an toàn; ngăn chặn, phát hiện, truy vết, khoanh vùng, dập dịch và điều trị; phòng, chống và đẩy lùi dịch bệnh Covid-19; sàng lọc cộng đồng; test nhanh; thiết lập vùng cách ly y tế; thu hẹp “vùng đỏ”, mở rộng “vùng xanh”; tình trạng khẩn cấp y tế cộng đồng; tình nguyện viên ‘nhí’ tuyến đầu; truy vết, cách ly các trường hợp F1; xét nghiệm cộng đồng...*

Các cụm tính từ có cấu tạo đơn: *siêu lây nhiễm...*

Số lượng các cụm danh từ và động từ có cấu tạo đơn là tương đương, trong khi đó cụm tính từ rất ít vì vốn nó cũng có số lượng ít hơn hai loại cụm từ trên.

* Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt là cụm từ có cấu tạo ghép

Cấu tạo ghép là loại cấu tạo có hai mệnh đề trở lên. Các mệnh đề có thể có cấu tạo như cụm từ, hoặc có thể chỉ là một từ đơn hoặc từ ghép.

Ví dụ: các cụm động từ có cấu tạo ghép: *đi từng ngõ, gõ từng nhà, rà từng đối tượng; khử khuẩn, lấy mẫu xét nghiệm; ngăn chặn, phát hiện, truy vết, khoanh vùng, dập dịch và điều trị; phòng, chống và đẩy lùi dịch bệnh Covid-19; thu hẹp “vùng đỏ”, mở rộng “vùng xanh”; truy vết, cách ly các trường hợp F1...*

Các cụm tính từ có cấu tạo ghép: *chặt chẽ, đồng bộ, hiệu quả; kiên trì chiến lược, linh hoạt biện pháp, hai mũi giáp công...*

Các cụm từ có mệnh đề chỉ là một từ đơn hoặc từ ghép: *ngăn chặn, phát hiện, truy vết, khoanh vùng, dập dịch và điều trị; chặt chẽ, đồng bộ, hiệu quả...*

Các cụm từ mà mệnh đề vừa có chỉ một từ, vừa có cấu tạo như mệnh đề: *khử khuẩn, lấy mẫu xét nghiệm; phòng, chống và đẩy lùi dịch bệnh Covid-19; truy vết, cách ly các trường hợp F1...*

Trong loại cụm có cấu tạo ghép thì số lượng cụm động từ nhiều hơn cụm tính từ. Loại này hầu như không có cụm danh từ. Riêng cụm từ: “Kiên trì chiến lược, linh hoạt biện pháp, hai mũi giáp công” thì có cấu tạo khác thường là hai mệnh đề đầu là cụm tính từ nhưng mệnh đề thứ 3 là cụm danh từ. (Nguyễn Tài Căn, 1996).

2.2. Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt là câu

Ví dụ: *ai ở đâu ở yên đó; chống dịch như chống giặc; mỗi người dân là một chiến sĩ trên mặt trận phòng chống dịch, mỗi gia đình là một chám xanh, mỗi xã phường là một pháo đài phòng*

chống dịch; một cung đường, hai điểm đến; sao mẹ không về với con; toàn dân tham gia ủng hộ phòng, chống Covid-19...

Số lượng cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt có cấu tạo là câu ít hơn cấu tạo cụm từ. Các cấu trúc câu thường có cấu tạo câu đơn. Phần lớn các cấu trúc câu như những lời hiệu triệu.

Loại cấu tạo câu hầu như không có câu ghép mà chủ yếu là câu đơn. Tuy vậy, cũng có loại cấu tạo phức mà trong đó một mệnh đề chủ vị làm bổ ngữ cho thành phần vị ngữ của câu, ví dụ: *mỗi người dân là một chiến sỹ trên mặt trận phòng chống dịch; mỗi xã phường là một pháo đài phòng chống dịch...* (Diệp Quang Ban, 1987).

3. Hiệu lực ngữ nghĩa của cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt

3.1. Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt biểu thị những quy tắc phòng, chống dịch bệnh

Đó là những cụm từ biểu thị quy tắc của Bộ Y tế ban hành tại một số thời điểm mang tính khuyến cáo, hướng dẫn, nhắc nhở để người dân cùng thực hiện các thông điệp và nguyên tắc được đưa ra. Thông điệp có tính chất khuyến cáo nhưng cũng là những quy tắc phòng dịch.

Các cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt này là những cụm từ chứa con số và chữ viết tắt. 9K là 9 quy tắc có chữ cái bắt đầu là “K”: thông điệp 9K gồm: khẩu trang, khử khuẩn, khoảng cách, không tụ tập, khai báo y tế, kiểm soát biên giới, khu cách ly an toàn, không ra khỏi nhà khi không cần thiết, không đăng tải thông tin sai sự thật (Kim Ngân, 2022).

5T là 5 quy tắc có chữ cái bắt đầu là “T”: Thông điệp 5T : Tuân thủ nghiêm 5K: thực phẩm đủ tại nhà, thầy thuốc đến tại gia, test Covid tất cả, tiêm chủng tại phường xã, tăng cường giãn cách xã hội (Hữu Quý, 2021).

2K là quy tắc bắt có chữ cái bắt đầu là “K”. Đây là 2 nguyên tắc đầu của thông điệp 9K. Thông điệp 2K: Ông Nguyễn Đình Anh: triển khai ý kiến chỉ đạo của Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ về công tác phòng, chống dịch Covid-19 trong tình hình mới với quan điểm 2K: K đầu tiên là Khẩu trang, K thứ hai là Khử khuẩn... (TTXVN, 2022).

Đây là cấu trúc ngôn ngữ khá mới mẻ trong tiếng Việt: Danh từ + số từ + từ viết tắt. Trong khi đó, các cấu trúc: “5 nguyên tắc”, “3 tại chỗ” là cấu trúc thường thấy ở danh ngữ với số từ đi trước.

5 nguyên tắc: Lúc này, vẫn áp dụng 5 nguyên tắc: ngăn chặn, phát hiện, cách ly, khoanh vùng dập dịch và điều trị hiệu quả (TTXVN, 2021).

3 tại chỗ: Việc triển khai 3 tại chỗ: “sản xuất, cách ly, ăn nghỉ tại chỗ” đã chứng minh được hiệu quả tại Bắc Ninh, Bắc Giang và hiện đang được triển khai tại nhiều tỉnh, thành phố phía Nam khi dịch bùng phát mạnh (Chinhphu.vn, 2021).

Những con số trong các cấu trúc trên thể hiện sự cụ thể, rõ ràng về những điều được nêu ra như những hiệu triệu, khuyến cáo.

3.2. Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt biểu thị những hành động quyết liệt về phòng chống dịch của các cấp chính quyền

Các phương châm, quyết sách, hành động của các cấp chính quyền từ trung ương đến địa phương thể hiện rõ ràng, quyết liệt trong các cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt.

Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt là những cụm từ có nhiều vế, mỗi vế chỉ một từ ghép thể hiện một quy trình các hoạt động phòng chống dịch: ngăn chặn, phát hiện, truy vết, khoanh vùng, dập dịch và điều trị. “Theo Phó Thủ tướng Vũ Đức Đam, cần phân loại trong 19 tỉnh, thành phố phía Nam thực hiện Chỉ thị 16/CT-TTg thành 2 nhóm. Những tỉnh tương đối an toàn, dịch còn ít (khu vực Nam sông Hậu và Bình Phước) tiếp tục thực hiện theo chiến lược “Ngăn chặn - Phát hiện - Truy vết - Khoanh vùng - Dập dịch và Điều trị”, giống như các địa phương đang kiểm soát được dịch” (Chinhphu.vn, 2021).

Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt là cụm từ có các vế ngữ động từ thể hiện các hoạt động sâu sát, nắm chắc từng hộ dân, từng người để vừa nắm bắt tình hình dịch bệnh, vừa tuyên truyền, động viên

nhân dân đồng hành chống dịch: “đi từng ngõ, gõ từng nhà, rà từng đối tượng”: “Các tổ Covid-19 cộng đồng hoạt động với phương châm “đi từng ngõ, gõ từng nhà, rà từng đối tượng” nắm rõ biến động nhân khẩu đi, đến, về từ vùng dịch hoặc có tiếp xúc với nguồn lây nhiễm, kịp thời phát hiện, thông tin, báo cáo cấp ủy, chính quyền và cơ quan y tế có biện pháp xử lý kịp thời” (Trọng Hùng, 2021).

Các cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt thể hiện sự cam go, quyết liệt, khẩn trương và đầy sự xả thân trong công cuộc chống dịch: “Chống dịch như chống giặc”: “Bám sát tinh thần “chống dịch như chống giặc”, ngay từ khi Covid-19 bùng phát lại, đảng viên chi bộ thôn đều nâng cao tinh thần, trách nhiệm, gương mẫu tích cực tuyên truyền về phòng, chống dịch” (Lê Quốc, 2021).

Vì vậy, cuộc đấu tranh chống giặc Covid-19 phải có chiến lược, biện pháp đúng đắn: kiên trì chiến lược, linh hoạt biện pháp, hai mũi giáp công. “Một mũi tập trung lực lượng tại những “vùng đỏ”, có mức độ nguy cơ dịch bệnh rất cao để nhanh chóng bóc F0 ra khỏi cộng đồng, từng bước làm sạch, thu hẹp ổ dịch, giảm xuống “vùng vàng” dần tiến tới “vùng xanh”. Mũi còn lại thực hiện tầm soát, sàng lọc kết hợp các biện pháp đồng bộ, giữ chặt “vùng xanh” an toàn; cô lập những “vùng vàng”, làm sạch để trở thành “vùng xanh” (Hội Liên hiệp Phụ nữ Hà Nội, 2021).

Nhằm ngăn chặn sự lây lan dịch bệnh thì hạn chế đi lại bằng cách lập các Chốt kiểm soát Covid-19. “Chốt kiểm soát Covid-19 cửa ngõ (C5) nằm trên tuyến quốc lộ 1A (xã Hòa Phước, huyện Hòa Vang) được thành phố điều chỉnh thành 3 điểm chốt nhưng lưu lượng phương tiện lưu thông nhiều nên vẫn xảy ra tình trạng quá tải, nhất là vào giờ cao điểm” (Lê Hùng, 2021a).

Người dân muốn đi lại, buôn bán thì phải có Giấy thông hành. “Nguyên nhân bởi hàng loạt địa phương yêu cầu người ra vào địa giới hành chính phải có giấy kết quả xét nghiệm âm tính Covid-19, giới tài xế và doanh nghiệp hay gọi quen thuộc là “giấy thông hành”. Từ 5/7/2021, Thành phố Dĩ An (Bình Dương) thực hiện cách ly xã hội theo Chỉ thị 16 nên người ra vào phải có: “giấy thông hành” (Viễn Thông, Tất Đạt, 2021).

Tuy nhiên, biện pháp ngăn chặn lây lan dịch bệnh hiệu quả nhất là bao phủ tiêm vắc-xin. “Chiến dịch tiêm vaccine phòng Covid-19 lớn nhất đã triển khai thành công với hơn 200 triệu liều vaccine, trong đó tỷ lệ bao phủ tiêm vaccine hiện nay thuộc những nước hàng đầu trên thế giới và đã về đích sớm hơn so với mục tiêu khuyến cáo của WHO” (Suckhoedoisong.vn, 2022).

3.3. Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt thể hiện chủ trương quản lý kinh tế - xã hội của Chính phủ trong tình hình mới

Từ “xã hội” được sử dụng nhiều lần và tạo thành các cụm từ hoàn toàn mới, được sử dụng rộng rãi như: “Giãn cách xã hội”; “Cách ly xã hội”; “Ý thức xã hội”; “An sinh xã hội”,... Việc sử dụng các cụm từ liên quan đến “xã hội” nhằm thể hiện sự đồng bộ, thống nhất của các cấp, tầng lớp nhân dân trong cuộc chiến chống lại Covid-19. Từ “kép” cũng được dùng với tần suất cao để tạo thành các cụm từ đặc biệt như: “Mục tiêu kép”, “Khủng hoảng kép”. Từ “Covid” là một trong những từ xuất hiện với tần số cao nhất, từ đó cũng tạo ra các cụm từ như “Sống chung với Covid”.

Quản lý xã hội trong tình hình mới, đó là cả xã hội bị ảnh hưởng bởi dịch Covid-19. Trong các biện pháp áp dụng, có biện pháp giãn cách xã hội. “Sở Giáo dục và Đào tạo TP HCM đưa ra yêu cầu này với 21 quận huyện và TP Thủ Đức sau quyết định giãn cách xã hội theo Chỉ thị 16 từ ngày 9/7 để phòng chống Covid-19”. Khuyến cáo mọi người: Chỉ ra ngoài khi thực sự cần thiết. “Sở đề xuất UBND thành phố cho lùi thời gian kết thúc tuyển sinh các cấp đến giữa tháng 8; đồng thời khuyến cáo cán bộ, giáo viên, học sinh ở nhà, chỉ ra ngoài khi thực sự cần thiết” (Mạnh Tùng, 2021a). Vì thế nên “Ai ở đâu thì ở đó”. “Chính quyền xã Hòa Sơn vừa song song tăng cường triển khai các biện pháp phòng chống dịch bệnh vừa đảm bảo an ninh trật tự vừa nỗ lực cung ứng, hỗ trợ đảm bảo nhu yếu phẩm cho người dân trong 7 ngày “Ai ở đâu thì ở đó”” (Võ Hà, 2021).

Các biện pháp kinh tế - xã hội của chính phủ là cần thực hiện “mục tiêu kép”. “Trước tình hình đó, Thủ tướng Chính phủ... đã đưa ra quan điểm chỉ đạo thực hiện “mục tiêu kép” vừa phòng

chống dịch bệnh, vừa phát triển kinh tế - xã hội” (Trang Thông tin hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp, 2021).

Mọi người dân và các công ty, xí nghiệp, nhà máy đều cần thích ứng an toàn, linh hoạt, kiểm soát Covid-19. “Tổ chức Y tế Thế giới (WHO) đánh giá thế giới vẫn trong giai đoạn đại dịch, cảnh báo biến chủng mới của Covid có thể xuất hiện khiến tình hình dịch phức tạp hơn. Vì vậy, vẫn cần thực hiện thích ứng an toàn, linh hoạt, kiểm soát Covid-19” (Chi Lê, 2022).

Biện pháp thích ứng an toàn trong thời kì dịch bệnh là các hoạt động mua sắm an toàn. Trước đây, chị Huỳnh Thị Kim Trang (SN 1994, ngụ quận Sơn Trà) - nhân viên văn phòng, thường đi chợ truyền thống. Từ khi Covid-19 bùng phát đến nay, chị Trang chuyển sang mua sắm tại siêu thị để tiện thanh toán bằng thẻ ATM và ưu tiên mua sắm trực tuyến. Xã hội bước vào thực hiện Hệ sinh thái thanh toán số. “Covid-19 bùng phát từ đầu năm 2020 đã khách quan đẩy nhanh quá trình tiến tới một xã hội không tiền mặt ở Việt Nam. Theo đó, để tránh nguy cơ lây nhiễm SARS-CoV-2, người tiêu dùng chọn mua hàng trực tuyến nhiều hơn và sử dụng thanh toán không dùng tiền mặt (TTKDTM) như chuyển khoản, thẻ ATM, thanh toán không tiếp xúc bằng thiết bị di động” (Mai Hiền, Đan Tâm, 2021).

3.3. Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt thể hiện các hoạt động phòng chống dịch của ngành Y tế

Từ “Y tế” là từ được sử dụng với tần suất rất cao, không những là từ được sử dụng độc lập, mà còn tạo thành các cụm từ như: “Khai báo y tế”; “Khẩu trang y tế”; “Cơ sở y tế”, “Vật tư y tế”, “Khai báo y tế”, “Hệ thống y tế”, “Khai báo y tế online”... Từ “Chiến sĩ” được sử dụng để tạo thành các cụm từ đặc biệt như: “Chiến sỹ cầm bút” (tức chỉ lực lượng những người làm báo); “Chiến sỹ áo trắng” (tức chỉ lực lượng y, bác sĩ); “Chiến sỹ trên tuyến đầu phòng, chống dịch” (tức chỉ các lực lượng ở tuyến đầu nói chung”. Các từ này được sử dụng nhiều nhằm động viên, cổ vũ tinh thần phòng, chống dịch bệnh của các lực lượng.

Có các cụm từ thể hiện các biện pháp y tế như Test nhanh “Tại điểm thi THPT Lê Quý Đôn với hơn 600 thí sinh, một nam sinh ngất xỉu giữa phòng thi môn Văn, test nhanh ra kết quả dương tính” (Mạnh Tùng, 2021b).

Khử khuẩn, lấy mẫu xét nghiệm. “Địa phương khẩn trương thông báo tạm dừng hoạt động chợ từ 0 giờ sáng nay để khử khuẩn, lấy mẫu xét nghiệm cho toàn bộ tiểu thương tại chợ; bố trí lực lượng bảo vệ kiểm soát người ra, vào” (Văn Hoàng, 2021). Các biện pháp truy tìm người lây nhiễm Covid-19 và ngăn chặn làn sóng lây nhiễm là truy vết, cách ly các trường hợp F1. “Covid-19 bùng phát tại công ty làm 65 người nhiễm Covid-19, Nhà nước phải chi trả chi phí điều trị, truy vết, cách ly các trường hợp F1 và chi phí vận chuyển các ca bệnh trên với số tiền hơn 7,1 tỷ đồng” (Lê Hùng, 2021d). Nếu có nhiều người lây nhiễm trong cộng đồng thì thiết lập vùng cách ly y tế. “Ngày 11-7, UBND quận Sơn Trà quyết định thiết lập vùng cách ly y tế tại khu vực làm việc của 2 ca dương tính SARS-CoV-2” (Lê Hùng, 2021c).

Khi có nhiều bệnh nhân Covid-19 mà các bệnh viện hiện có không đáp ứng đủ nhu cầu chăm sóc chữa trị thì thành lập bệnh viện dã chiến. “Chi tiết các bệnh viện dã chiến tiếp nhận điều trị bệnh nhân Covid-19 ở Tp.Hồ Chí Minh” (Kiều Tú, Ngô Bình, 2021).

Khai báo y tế online là cách quản lí, kiểm soát dịch bệnh. “Chị Bùi Thị Cúc (trú huyện Duy Xuyên, tỉnh Quảng Nam) cho biết: “Từ khi Đà Nẵng bắt buộc những người vào, ra thành phố phải khai báo y tế theo quy định, hằng ngày, trước khi rời nhà đi làm, tôi đều khai báo y tế sẵn nên việc quét mã để qua chốt diễn ra nhanh chóng” (Lê Hùng, 2021a).

Dịch Covid-19 xảy ra mức độ nghiêm trọng trong các tỉnh thành thì người tuyến đầu trong trận chiến “Chống dịch như chống giặc” là đội ngũ y bác sĩ và nhân viên y tế. Họ thực sự là Chiến binh (chiến sỹ) áo trắng. “Gặp lại những chiến binh áo trắng 115 Đà Nẵng lặng thầm nơi đầu tuyến chống dịch đúng dịp 27-2 - Ngày Thầy thuốc Việt Nam. Trong những câu chuyện cảm động được kể lại, có sự sẻ chia gửi tới những những đồng nghiệp của họ ở những địa phương có dịch Covid-19

đang hoành hành. Với họ, hoa cho ngày 27-2 là mong dịch bệnh nhanh kết thúc, để cuộc sống trở lại bình thường” (Anh Đào, 2021).

Họ là những người hàng ngày đối mặt với nguy hiểm thường trực, có người nhiễm bệnh không qua khỏi, có người phải thường trực ngày đêm trong các cơ sở y tế điều trị cho bệnh nhân mà xa gia đình, không chăm sóc cho con cái được. Thật là cảm động đến rơi nước mắt khi đưa trẻ nhìn thấy mẹ trong đoạn video rồi hỏi hồn nhiên “Sao mẹ không về với con?”. “Ngày hôm qua (29-5), một đoạn video ghi lại hình ảnh bé gái đang ăn cơm cùng gia đình bỗng nhận ra mẹ trên tivi nên vội vàng chạy tới bên màn hình khóc to đòi mẹ bế. Đoạn video được chia sẻ trên mạng xã hội đã gây xúc động mạnh mẽ với những dòng trạng thái như: “Bé gái nức nở khi thấy mẹ trên tivi”, “Mẹ ơi sao mẹ lại trên tivi, sao mẹ không về với con đi?”” (Vương Thúy, 2021).

3.4. Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt thể hiện vai trò của nhân dân trong chống dịch Covid-19 và tác hại của dịch đối với đời sống cộng đồng

Các cụm từ thể hiện tác hại của dịch Covid-19. Đó là mức độ phơi nhiễm cộng đồng. “Tỷ lệ chung bị lây nhiễm Covid-19 thứ phát do tiếp xúc gần là 3,7%, tỷ lệ này cao nhất trong bối cảnh hộ gia đình (10,3%), thấp hơn trong cơ sở y tế (1%) và phương tiện giao thông công cộng (0,1%). Người mắc không triệu chứng có khả năng lây nhiễm khi tiếp xúc gần là 0,3%, tăng lên 3,3% nếu bệnh ở mức độ nhẹ, 5,6% nếu bệnh ở mức độ trung bình, và 6,2% nếu nặng hoặc nguy kịch” (Phòng TTGDSK - TTYT Thủ Đức tổng hợp, 2020).

Đó là Biến chủng Covid-19. “Trong khi thế giới đang vất vả xoay sở với sự phức tạp của biến chủng Covid-19 Delta, giới khoa học đã bắt đầu đưa ra những cảnh báo về mức độ nguy hiểm của Kappa, một biến thể khác của SARS-CoV-2, cũng được xác định lần đầu tiên tại Ấn Độ, từ Sputnik đưa tin”. Từ sự lây nhiễm Covid-19 tạo nên làn sóng dịch bệnh. “Đại dịch Covid-19 đã tạo ra 4 làn sóng lớn tấn công sâu rộng trên toàn quốc với gần 1,7 triệu người nhiễm SARS-CoV-2 và hơn 31 nghìn người tử vong” (Thảo Lê - Thiên Lam, 2021).

Những con số bệnh nhân và tình trạng bệnh gây nên nỗi đau thương nhức nhối. Những con số liệt kê cụ thể từng người theo một lí lịch trích ngang ngắn gọn nhưng đầy ám ảnh: trường hợp bệnh nhân số. Trường hợp bệnh nhân số 36.678 (nam, sinh năm 1981, trú quận Bình Thạnh, Thành phố Hồ Chí Minh). Nghề nghiệp: Kỹ sư dầu khí. Từ 18 giờ 30 ngày 12/7/2021 đến 14 giờ ngày 13/7/2021 : bệnh nhân ở khách sạn Petro Hotel (số 7 Quang Trung, quận Hải Châu) (Lê Hùng, 2021b).

Khi dịch bùng phát, phong toả diện rộng thì các công ty xí nghiệp đóng cửa hàng loạt dẫn đến làn sóng mất việc. Công nhân trong làn sóng mất việc (Hoàng Phương - Thanh Lam, 2020).

Từ “cộng đồng” trong các bài báo cũng được nhắc đến rất nhiều lần tạo thành các cụm từ đặc biệt như: “Miễn dịch cộng đồng”; “Ý thức cộng đồng”; “Giám sát cộng đồng”; “Tổ Covid-19 cộng đồng”; “Áp lực cộng đồng”; “Sự cố cộng đồng”; “Sàng lọc cộng đồng”; “Mức độ phơi nhiễm cộng đồng”; “Xét nghiệm cộng đồng”; “Tình trạng khẩn cấp y tế cộng đồng”,... Việc sử dụng từ “cộng đồng” để tạo thành các cụm từ đặc biệt mang lại hiệu quả rất lớn, nhất là trong công tác thông tin, tuyên truyền, thể hiện rõ sự quyết tâm và tinh thần đoàn kết trong công tác phòng, chống dịch bệnh ở nước ta.

Các cấu trúc ngôn ngữ thể hiện vai trò của cộng đồng nhân dân trong việc phòng chống dịch bệnh. Đó là các Tổ Covid cộng đồng. “Mỗi Tổ COVID cộng đồng phụ trách từ 20-40 hộ gia đình, mới có thể “đi từng ngõ, gõ từng nhà, rà từng người”. Các “Pháo đài” phải kiện toàn các Tổ Covid cộng đồng (mỗi tổ 4-5 người); vận động những người có uy tín trong khu vực địa bàn, lực lượng thanh niên, cựu chiến binh, phụ nữ, nông dân, các nhân tố tích cực, có sức khỏe, khả năng xúc tác, có nhiệt huyết tham gia tổ”” (Lê Đức Thọ, 2021).

Vai trò của mỗi người dân, mỗi gia đình trong thế trận chống dịch Covid: Mỗi người dân là một chiến sĩ, mỗi gia đình là một pháo đài. “Chỉ đạo UBND các quận, huyện, thị xã tiếp tục bố trí, huy động các lực lượng cơ sở, nhân dân, tình nguyện viên, dân phòng... tham gia kiểm soát, giám sát

ngay tại các ngõ, phố, thôn, xóm, khu dân cư. Đây mạnh tuyên truyền, tạo thành phong trào của toàn dân, phát huy vai trò “mỗi người dân là một chiến sĩ”, “mỗi gia đình là một pháo đài” chung tay chống dịch” (Ngọc Bích, 2021).

Đây là cuộc chiến cam go nên đòi hỏi Toàn dân đoàn kết, ra sức phòng, chống dịch bệnh Covid-19. “Thay mặt Đoàn Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, đồng chí Đỗ Văn Chiến đã ra lời kêu gọi “Toàn dân đoàn kết, ra sức phòng, chống dịch bệnh COVID-19”. Kêu gọi toàn thể cán bộ, công chức, viên chức, người lao động; chiến sỹ lực lượng vũ trang; các doanh nhân, doanh nghiệp thuộc mọi thành phần kinh tế; các tổ chức quốc tế, người Việt Nam ở nước ngoài; các tổ chức tôn giáo; các tầng lớp nhân dân... phát huy tinh thần đại đoàn kết dân tộc, với phương châm: “Người có của góp của, người có công góp công, có nhiều góp nhiều, có ít góp ít” (Lê Hoàng, 2021).

Trong hai cuộc chiến tranh chống Pháp và Mỹ, biết bao nhiêu tấm gương thiếu niên xả thân hi sinh chống giặc thì nay trong cuộc chiến tranh chống dịch cũng có biết bao Tình nguyện viên “nhí” tuyến đầu. Trong những ngày này, nữ sinh Nguyễn Lâm Tiểu Yến (17 tuổi, ngụ P.9, Q. Tân Bình, TP.HCM) quần quật với việc tình nguyện ở điểm nóng tuyến đầu chống dịch. Tháng 6 vừa rồi, khi thành phố đang trong gian đoạn chống dịch quyết liệt, cô học sinh lớp 12 chưa kịp thi tốt nghiệp THPT vẫn quyết định tham gia tình nguyện hỗ trợ phòng chống dịch (Dạ Thảo, 2021).

Trong hoàn cảnh khó khăn, biết bao nhà hảo tâm góp sức, góp của để người dân có hàng hoá thực phẩm tiêu dùng khi không có điều kiện mua sắm hoặc nguồn tài chính cạn kiệt. Đáng chú ý là các đơn vị tổ chức giáo dục, bằng các nguồn huy động, nhà trường đã tổ chức Phiên chợ 0 đồng. “Mỗi tháng nhà trường tổ chức 2 “Phiên chợ 0 đồng”. Tại phiên chợ, nhà trường bố trí nhiều gian hàng như gạo, thịt heo, cá tươi, trứng, rau, củ, quả, dầu ăn, nước mắm, mì tôm, trái cây... Giáo viên, nhân viên nhà trường theo nhu cầu được nhận các mặt hàng mà không tốn tiền mua” (Ngọc Phú, 2021).

4. Kết luận

Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt có hai loại là cấu trúc cụm từ và cấu trúc câu. Cấu trúc đặc biệt nảy sinh trong hoàn cảnh đặc biệt, có một số cấu tạo mới và cách nói mới chưa từng thấy trong tiếng Việt. Cũng có những cấu trúc quen thuộc trong tiếng Việt, nhưng lại mang những nghĩa mới trong hoàn cảnh đặc biệt là hoàn cảnh dịch bệnh.

Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt thể hiện tình huống dịch bệnh nguy hiểm do Covid-19 gây ra, ảnh hưởng đến sức khoẻ, sinh hoạt và kinh tế của toàn dân; ghi nhận, tôn vinh sự cống hiến xả thân của đội ngũ y bác sĩ và nhân viên y tế trong tuyến đầu chống dịch; diễn tả sự quyết tâm chống dịch của toàn dân dưới sự chỉ đạo quyết liệt, kịp thời, đúng đắn của các cấp chính quyền.

Cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt biểu hiện những cấu trúc và cách nói mới, ngữ nghĩa mới trong hoàn cảnh đặc biệt. Bài viết góp phần bước đầu liệt kê, miêu tả những cấu trúc ngôn ngữ đặc biệt và ngữ nghĩa của chúng.

Tài liệu tham khảo

1. Hoàng Anh (2003), *Một số vấn đề về sử dụng ngôn từ trên báo chí*, Nxb Lao động, Hà Nội.
2. Diệp Quang Ban (1987), *Cấu tạo câu đơn tiếng Việt*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
3. Nguyễn Tài Cẩn (1996), *Ngữ pháp Tiếng Việt*, Nxb Đại học và Trung học chuyên nghiệp, Hà Nội.
4. Trần Quang (2007), *Các thể loại báo chí chính luận*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
5. Tạ Ngọc Tấn (chủ biên), Nguyễn Tiến Hải (1995), *Tác phẩm báo chí*, t.1, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
6. Ngọc Bích (2021), “Phong trào Dân vận khéo trong phòng, chống dịch Covid-19 phát huy hiệu quả, góp phần thực hiện mục tiêu kép”, <https://bdvtu.lamdong.dcs.vn/nghep-vu/chuyen-muc-dan-van-keho/task/1878/type/detail/id/28794>, truy cập ngày 8/10/2022.

7. Bộ Y tế (2020), “Hội nghị sơ kết sơ kết công tác thông tin, tuyên truyền về phòng, chống dịch COVID-19”, https://moh.gov.vn/tin-noi-bat/-/asset_publisher/3Yst7YhbKA5j/content/hoi-nghi-so-ket-so-ket-cong-tac-thong-tin-tuyen-truyen-ve-phong-chong-dich-covid-19, truy cập ngày 17/6/2022.
8. Chinhphu.vn (2021), ““3 tại chỗ”: Lựa chọn khó khăn nhưng cấp thiết”, https://moh.gov.vn/tin-noi-bat/-/asset_publisher/3Yst7YhbKA5j/content/-3-tai-cho-lua-chon-kho-khan-nhung-cap-thiet, truy cập ngày 6/8/2022.
9. Chinhphu.vn (2021), “Kiên trì chiến lược, linh hoạt biện pháp, hai mũi giáp công”, truy cập ngày 18/7/2022.
10. Anh Đào (2021), “Gặp lại những chiến sĩ áo trắng ở Đà Nẵng”, <https://nhandan.vn/gap-lai-nhung-chien-si-ao-trang-o-da-nang-post636547.html>, truy cập ngày 25/02/2022.
11. Võ Hà (2021), “Những tấm gương sáng trong phòng chống dịch Covid-19 ở Hoà Sơn (Đà Nẵng)”, (<https://baotainguyenmoitruong.vn/nhung-tam-guong-sang-trong-phong-chong-dich-covid-19-o-hoa-son-da-nang-329630.html>), truy cập ngày 24/8/2022.
12. Mai Hiền, Đan Tâm (2021), “Hướng đến hình thành hệ sinh thái thanh toán số”, <https://baodanang.vn/channel/5433/202107/thanh-toan-khong-dung-tien-mat-huong-den-hinh-thanh-he-sinh-thai-thanh-toan-so-3884555/>, truy cập ngày 11/7/2022.
13. Hội Liên hiệp Phụ nữ Hà Nội (2021), “Bóc tách ca F0 ra khỏi cộng đồng, từng bước thu hẹp vùng đỏ, xanh hoá vùng vàng”, <https://phunuthudo.com.vn/boc-tach-ca-f0-ra-khoi-cong-dong-tung-buoc-thu-hep-vung-do-xanh-hoa-vung-vang/>, truy cập ngày 7/9/2022.
14. Lê Hoàng (2021), “Triển khai chương trình quyên góp, ủng hộ phòng, chống dịch Covid-19”, <https://thanhba.phutho.gov.vn/bao-cao-thong-ke/bai-viet/cat/tin-moi-nhat-1488/id/trien-khai-chuong-trinh-quyen-gop-ung-ho-phong-chong-dich-covid-19-94987>, truy cập ngày 17/9/2022.
15. Văn Hoàng (2021), “Tạm dừng hoạt động chợ Siêu thị Nguyễn Kim từ 0 giờ ngày 2-7”, <https://baodanang.vn/channel/5404/202107/tam-dung-hoat-dong-cho-sieu-thi-nguyen-kim-tu-0-gio-ngay-2-7-3884034/>, truy cập ngày 02/7/2022.
16. Lê Hùng (2021a), “Giải quyết quá tải tại chốt cửa ngõ thành phố”, <https://baodanang.vn/channel/5399/202107/giai-quyet-qua-tai-tai-chot-cua-ngo-thanh-pho-3884727/>, truy cập ngày 14/7/2022.
17. Lê Hùng (2021b), “Thông báo các địa điểm liên quan đến 15 bệnh nhân mắc Covid-19”, <https://baodanang.vn/ytesuckhoe/202107/thong-bao-cac-dia-diem-lien-quan-den-15-benh-nhan-mac-covid-19-3884745/>, truy cập ngày 14/7/2021.
18. Lê Hùng (2021c), “Thiết lập vùng cách ly y tế nơi 2 ca dương tính SARS-CoV-2 làm việc”, <https://baodanang.vn/ytesuckhoe/202107/thiet-lap-vung-cach-ly-y-te-noi-2-ca-duong-tinh-sars-cov-2-lam-viec-3884559/>Đà Nẵng, truy cập ngày 11/07/2022.
19. Lê Hùng (2021d), “Khởi tố giám đốc thẩm mỹ viện AMIDA về hành vi vi phạm quy định an toàn ở nơi đông người” Đà Nẵng, <https://baodanang.vn/channel/5432/202106/khoi-to-giam-doc-tham-my-vien-amida-ve-hanh-vi-vi-pham-quy-dinh-an-toan-o-noi-dong-nguoi-3883369/>, truy cập ngày 21/6/2022.
20. Trọng Hùng (2021), “Phát huy vai trò công tác dân vận trong phòng, chống dịch ở Hòa Vang”, <https://baodanang.vn/channel/5399/202109/phat-huy-vai-tro-cong-tac-dan-van-trong-phong-chong-dich-o-hoa-vang-3888802/>, truy cập ngày 03/9/2022.
21. Chi Lê (2022), “Covid cả nước một tuần qua”, <https://vnexpress.net/covid-ca-nuoc-mot-tuan-qua-4460593.html>, truy cập ngày 8/11/2022.
22. Thảo Lê - Thiên Lam (2021), “Dấu mốc quan trọng 2 năm đại dịch Covid-19 tấn công Việt Nam”, <https://special.nhandan.vn/daumoc-Covid-19/index.html>, truy cập ngày 25/3/2022.
23. Đình Nam (2021), “Kiên trì chiến lược, linh hoạt biện pháp, hai mũi giáp công”, <https://vuducdam.chinhphu.vn/kien-tri-chien-luoc-linh-hoat-bien-phap-hai-mui-giap-cong-10439245.htm>, truy cập ngày 18/7/2022.

24. Kim Ngân (2021), “MTTQ các cấp cần tuyên truyền mạnh mẽ thông điệp 9K phòng, chống dịch bệnh Covid-19”, <http://mttq.bentre.gov.vn/noi-dung/mttq-cac-cap-can-tuyen-truyen-manh-me-thong-diep-9k-phong-chong-dich-benh-covid-19.html>, truy cập ngày 15/11/22.
25. Hữu Quý (2021), “THÔNG ĐIỆP 5T”, <https://ksbtdanang.vn/covid-19/ap-phich-truyen-thong/thong-diep-5t-8.html>, truy cập ngày 3/11/2021.
26. Lê Quốc (2021) “Phát huy vai trò chỉ bộ khu dân cư, đảng viên trong phòng, chống dịch COVID-19”, <https://baothanhhoa.vn/covid-19/phan-huy-vai-tro-chi-bo-khu-dan-cu-dang-vien-trong-phong-chong-dich-covid-19/145746.htm>, truy cập ngày 10/10/2021.
27. Suckhoedoisong (2022), “Bộ trưởng Bộ Y tế: Tỷ lệ bao phủ vaccine phòng COVID-19 của Việt Nam về đích sớm hơn so với mục tiêu khuyến cáo của WHO ”, https://moh.gov.vn/hoat-dong-cua-lanh-dao-bo/-/asset_publisher/TW6LTp1ZtwaN/content/bo-truong-bo-y-te-ty-le-bao-phu-vaccine-phong-covid-19-cua-viet-nam-ve-ich-som-hon-so-voi-muc-tieu-khuyen-cao-cua-who, truy cập ngày 15/9/2022.
28. Phòng TTGDSK - TTYT Thủ Đức tổng hợp (2020), “Mức độ nguy cơ bị lây nhiễm do tiếp xúc gần với người mắc COVID-19?”, [http://trungtamytethuduc.vn\(https://tytphuongtrungtho.medinet.gov.vn/chuyen-muc/muc-do-nguy-co-bi-lay-nhiem\)](http://trungtamytethuduc.vn(https://tytphuongtrungtho.medinet.gov.vn/chuyen-muc/muc-do-nguy-co-bi-lay-nhiem)), truy cập ngày 25/02/2022.
29. Ngọc Phú (2021), “Phiên chợ 0 đồng cho giáo viên bị ảnh hưởng Covid-19”, <https://baodanang.vn/channel/5399/202107/phien-cho-0-dong-cho-giao-vien-bi-anh-huong-covid-19-3884184/>, truy cập ngày 5/7/2022.
30. Hoàng Phương - Thanh Lam (2020), “Công nhân trong làn sóng mất việc”, <https://vnexpress.net/cong-nhan-trong-lan-song-mat-viec-4129875.html>, truy cập ngày 15/7/2022.
31. Dạ Thảo (2021), “Tình nguyện viên 'nhí' tuyến đầu kể chuyện tiếp cận F0 khi lấy mẫu ”, <https://thanhnien.vn/tinh-nguyen-vien-nhi-tuyen-dau-ke-chuyen-tiep-can-f0-khi-lay-mau-post1090933.html>, truy cập ngày 18/7/2022.
32. Lê Đức Thọ (2021), “Vai trò “Pháo đài” và “Chiến sĩ” trên mặt trận phòng, chống dịch bệnh COVID-19”, <https://dangcongsan.vn/xay-dung-dang/vai-tro-phao-dai-va-chien-si-tren-mat-tran-phong-chong-dich-benh-covid-19>, truy cập ngày 9/9/2022.
33. Vương Thúy (2021), “Tâm sự của mẹ bé gái “Mẹ ơi sao mẹ lại ở trên tivi?”, <https://www.qdnd.vn/nhat-ky-doi-mat-covid-19/tam-su>, truy cập ngày 30/5/2022.
34. Viên Thông, Tất Đạt (2021), “Sản xuất chạt vật vì 'giấy thông hành’”, <https://vnexpress.net/san-xuat-chat-vat-vi-giay-thong-hanh-4306325.html>, truy cập ngày 9/7/2022.
35. Trang Thông tin hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp (2021), “Tình hình ban hành, thực hiện các chính sách hỗ trợ người dân, doanh nghiệp ứng phó với dịch Covid 19 của Việt Nam - Khó khăn vướng mắc và kiến nghị, đề xuất ”, <https://htpldn.moj.gov.vn/Pages/chi-tiet-tin.aspx?ItemID=1854&l=Nghiencuutraodoi>, truy cập ngày 01/11/2022.
36. Thông tấn xã Việt Nam (TTXVN) (2022), “Bộ Y tế phát thông điệp 2K phòng, chống dịch COVID-19 trong tình hình mới”, <https://dangcongsan.vn/multimedia/infographic/bo-y-te-phan-thong-diep-2k-phong-chong-dich-covid-19-trong-tinh-hinh-moi-619144.html>, truy cập ngày 9/11/2022.
37. TTXVN (2021), “Nguyên tắc “ngăn chặn, phát hiện, cách ly, khoanh vùng, dập dịch, điều trị sớm” với COVID-19 vẫn không đổi”, <https://ncov.vnnet.vn/tin-tuc/nguyen-tac-ngan-chan-phan-hien-cach-ly-khoanh-vung-dap-dich-dieu-tri-som-voi-covid-19-van-khong-doi/b5d26576-3248-4aa0-82d0-909655ba1419>, truy cập ngày 02/11/2022.
38. Mạnh Tùng (2021a), “TP HCM hoãn tuyển sinh lớp 1 và 6”, <https://vnexpress.net/tp-hcm-hoan-tuyen-sinh-lop-1-va-6-4307240.html>, truy cập ngày 10/7/2022.
39. Mạnh Tùng (2021b), “Vì sao thí sinh dương tính nCoV vẫn đi thi?”, <https://vnexpress.net/vi-sao-thi-sinh-duong-tinh-ncov-van-di-thi-4305971.html>, truy cập ngày 7/7/2022.
40. Kiều Tú, Ngô Bình (2021), “Chi tiết các bệnh viện đã chiến tiếp nhận điều trị bệnh nhân COVID-19 ở TPHCM ”, <https://covid19.hochiminhcity.gov.vn/-/chi-tiet-cac-benh-vien-da-chien-tiep-nhan-ieu-tri-benh-nhan-covid-19-o-tpHCM?inheritRedirect=true>, truy cập ngày 25/6/2022.

